D·N
31/7 1949

Den kyrkliga förkunnelsen under debatt

Den granskning av den kyrkliga förkunnelsen och av kristendomens läge i vårt land som Dagens Nyheter utfört har på många håll besvarats med genomtänkta och allvarligt syftande inlägg. En del i debatten begagnade argument faller emellertid helt utom denna karaktäristik. Den låga nivån på vissa håll belyses av att denna tidnings uttalanden på ett mer eller mindre försåtligt sätt ställes i samband med de förföljelser mot religion och kyrka som nu under kommunistisk — liksom tidigare under nazistisk — ledning förenstaltats i Europa. Man vill väl dock inte ärligt hävda att räkning av kyrkobesökare och kritik av predikningar har något samband med denna fruktansvärda intoleransl De skrämselmetoder som på denna punkt tillgripe på s. k. religionsvänligt håll visar i själva verket att tendenser till intolerans och andliga monopolkrav fortfarande finns hos oss, kanske mindre bland de aktivt kristna än hos dem som utan personligt engagemang upprätthåller som trons försvarare. En annan tankelinje av lika oroande beskaffenhet är den underförstådda eller öppet deklarerade antiintellektualismen. Tankefel och motsägelser skall inte påpekas eller kritiseras — de hör, antyder man, ihop med religionen. De som för detta tal söker visserligen själva så långt möjligt stöd hos förnuftet; att de härvid är föga lyckosamma kan man fastslå utan att förolämpa, ty de misstar ju så i grunden det vapen som de så klumpigt hanterar.

Realdebatten om predikningarnas innehåll präglas av de mest stridiga synpunkter. Vissa tidningar reagerar häftigt mot tanken att de i Dagens Nyheter publicerade utdragen skulle vara representativa — såtillvida med rätt som vid dessa stickprov varken de lysande eller de urusla predikningar som säkert presteras har blivit exemplifierade. Andra tidningar, även "religionsvänliga", betonar direkt att de stenografiska referat som givits gör ett nedslående intryck, tyder på en urvattnad förkunnelse, på en formellt och intellektuellt låg standard. Men vissa tidningar är helt tillfredsställda med vad som enligt dessa exempel erbjuds de troende. Enligt högerns främsta organ — vars betraktelser i ämnet tycks visa att även slappheten kan bli nerven i en åskådning — är det här fråga om "övervägande goda prov på en förkunnelse, som är saklig, framförd på ett för alla begripligt sätt och över huvud uppbygglig". Anmärkningen att den kristna läran föga framträder i dessa allmänt hållna moraliserande betraktelser bemöts av samma tidning i ordalag som är förtjänta av eftertanke: "Gudstjänsterna firas av kristna församlingar; något propagerande av de centrala kristna lärosatserna kan därför icke vara påkallat." I kristna kyrkor är det alltså obehövligt, snarast olämpligt, att förkunna den kristna läran, ty den är redan godtagen av åhörarna. Det är ett intressant bidrag till belysningen av den tendens som överallt spåras i detta sammanhang: att ersätta tron på vissa satser med vaga uttalanden, som inte kan stöta någon, att göra kristendomen så intetsägande att ingen säger emot den.

Liknande motsättningar framkommer i debatten om mera speciella drag i den prästerliga förkunnelsen. På vissa håll fastställs med glädje att predikningarna inte längre hotar med djävulen och helvetet, att de inte är "anstötliga"; själva tanken att dylika predikningar i vår tid skulle kunna förekomma säges vara ett uttryck för Dagens Nyheters bristande kontakt med religiös miljö. På andra håll åter förklarar man att förkunnelsen bör vara "anstötlig", att den genom sin kraft bör driva till ångest och ånger, att den beskedlighet som av några prisass som toleransens och insiktens blomma i själva verket är rationalismens och slapphetens styggelse. Och ytterligare påstås det att den art av predikningar som enligt de gjorda stickproven skulle ha kommit ur modet fortfarande är brukliga, att djävulen och helvetet figurerar liksom i den gamlaegyda tiden. Det underliga är att dessa alltigenom stridiga uppfattningar om den kyrkliga förkunnelsen inte tar sig uttryck i ömsesidig kritik och fördjupad diskussion; man fastställer med glädje sin enighet i avståndstagandet från Dagens Nyheter, men tar inte själva saken så allvarligt att de djupgående motsättningarna på den "religionsvänliga" fronten observeras.

Åtskilliga rena kuriosa i debatten vore värda att anteckna. Låt oss blott stanna vid den skribent- (Göteborgs Handelstidning) som förklarar alla stenografiska uppteckningar i detta sammanhang värdelösa. Bland vissa präster är det nämligen så "att själva det fonetiska uttalet av vissa ord ger vissa bestämda nyanser i betydelsen, och i en sådan fonetisk egendomlighet kan det för de invigda ligga en hel liten dogmatik". Det vore onekligen av intresse att få närmare kännedom om denna fonetiska teologi, skrivitt bekant inte tidigare uppmärksammad av den på samtidens kristendom inriktade forskningen.

För att återgå till allvarligare frågor: den anklagelse för kristendomsfientlighet som gärna framställs i dylika sammanhang borde avföras ur debatten. Att den som skriver detta — det är onlustigt att i en sådan punkt tala om Dagens Nyheter — är irreligiös eller rättare ateist har ju ett ögonblick förvånat. Att Dagens Nyheter är kritisk emot själva statskyrkoorganisationen lär vara väl känt. Men dessa ståndpunkter har inte att göra med religionsfientlighet, om ordet tas i en rimlig mening. Liberalismens kärna är tolerans för skilda åskådningar, ja, önskan att skilda åskådningar skall finnas och i sina brytningar det mänskliga livet variation och rikedom. Att den moral som vi alla mer eller mindre bestämt och medvetet omfattar mottagit bestämmande intryck från kristendomen bör erkännas och med respekt erkännas. Vi har också klart för oss att de symboler för oro, längtan och förtrötsan som den religiösa metafysiken skapat berikar oss alla.

Både troende och icke-troende kan, som Svenska Morgonbladet framhäver, enas i kravet på "heltet och intensitet". Tidningen påstår emellertid att detta krav egentligen ayftar på skilda ting hos de båda grupperna: "det urkristna kravet på helhjärtat praktiskt engagemang i den kristna tron å andliga livsföring... motsvaras på det andra hållet av krav på teoretisk klarläggning av och intellektuellt ställningstagande till de religiösa (resp. sekulära) trosföreställningarna". Säkerligen har man här uttryckt sig på ett sätt som inte svarar mot den verkliga meningen; det praktiska engagemang för de kristna varom tidningen talar måste ju föregås av ett ställningstagande just till trosföreställningarna. Vad som i Dagens Nyheter begärts är ett sådant ställningstagande: att människor s å k e r komma till klarhet, söker en ständigt, inte slöt hamnar i namnkristendom eller namnateism. De "religiöst oskyldiga", för att använda professor Hedenius uttryck, vilka totalt saknar sinne för dylika frågor, må lämnas därhän: för det stora flertalet uppställs fordran på ett personligt ståndpunktstagande i motsats till ett ointresserat godtagande. Denna fordran är blott en sida av den religiösa och profana liberalismens tro på individualisering, fördjupning, "det inre ljuset". För de kristna vilkas tro är tillräckligt vital för att innefatta förvissning om den egna trons livskraft borde den öppna debatt som är den första konsekvensen av denna tankegång vara att förebra framför en behandling som liknar de oroliga hysningarna kring en dödssjuk.

Landstingskretsar

Valkretsindelningen vid landstingsval har visat sig äga stor betydelse för mandatfördelningen, längt större än samma indelning har i andra valsammanhang. Orsakerna är flera: landstingslagen rekommenderar eller påbjuder att stadsvaljarna skall hållas isär från landsbygdsvaljarna; för att möjliggöra detta får eller skall man bilda valkretsar som är så små att de endast besitter tre mandat; det slutanderätten över indelningen ligger hos landstingen själva, och deras majoriteter har ofta visat sig obenägna att medge på sådana av utvecklingen motiverade förändringar som kunde väntas tillgodose proportionell rättvisa på uttalade partiorganisationsmäns bekostnad. Det klassiska exemplet erbjuder Östergötland. Under en serie val fram till 1946 samlade folkpartiet 8 å 9 procent av rösterna vid såväl landstings- som riksdagsmannaval (att Norrköping ingår i de senare medför de ingen väsentlig procentuell skillnad). På denna röstgrund fick partiet regelmässigt och proportionellt riktigt ett av de elva mandraten i landstinget, men av de femtiofem landstingsmandaten fick partiet inte heller fler än ett (i Linköpings stad). Samtidigt brukade bondeförbundet på endast dubbla röstsiffran uppnå omkring 10 landstingsplatser.

Numera har folkpartisterna i åtskilliga av de gamla östgötakretsarna passerat den tröskel som tidigare utestängde dem från landstinget. I stället hotas andra partier, närmast högern, av den grova underrepresentation som länge varit folkpartiets lott. Att en sådan kretsindelning inte överensstämmer med proportionalismens krav är uppenbart. Det har också gått ett generation sedan den tid då indelningen likväl kunde försvaras med hänvisning till klyftan mellan stad och land och i fråga om näringsliv, levnadssätt och kultur går numera de olika kommuntyperna mjukt över i varandra, och när det gäller intressen i landstingspolitiken har flertalet städer mera gemensamt med omgivande landsbygd än med andra städer i avlägsna delar av länet.

AUGUSTI

Prenumerera på
DAGENS NYHETER
från 1 augusti!
★
A. Stockholmsupplagan kostar:
Månad kr. 4: 75
Kvartal „ 13: 75
För Stockholm med omgivningar mottages prenumeration per telefon "Dagens Nyheter" eller i tidningens kontor: Tegelbacken, Stureplan, Götgatan 41, S:t Eriksplan.
För övriga platser i landet på närmaste postanstalt eller av tidningens ombud.

Länsstyrelsen i Linköping har för sin del dragit konsekvensen av detta och föreslagit en nyindelning för landstingsval, där bl. a. fyra av de fem mindre städerna förenas med sin omgivning i stället för med varandra. Det borde vara självklart att partierna i landstinget visar samma intresse för rättvisesynpunkten som riksdagspartierna i fråga om den egna trons livskraft borde den öppna debatt som är den första konsekvensen av denna tankegång vara att föredra framför en behandling som liknar de oroliga hysningarna kring en dödssjuk.

PRESSGRANNAR

Socialupplysning i de former som nu föreslagits av en statlig utredning, dvs. efter allmänna riktpriningar och propagandalinjer, tillhör i hög grad Morgon-Tidningen (s). Om ett par veckors lösing i programmet heter det:

Social upplysningsfilm har vi de senaste åren börjat få — det frö som under krigsåren såddes av den förkättrade informationssystemen har visat sig livskraftigt, och med största resurser och erfarenhet bör det vara möjligt att förvandla biografernas till en verkligt betydelsefull medborgarskola. Vad tidigare som till korttekt — och pråbullig — social upplysningsfilm betyder för de många förtvilliga organisationerna, vilka gärna vill ta ett kraftag för att spreda kunskap om Socialt Sveriges väldiga landvinningar och bärgas till ökat medborgarsinne, ligger i öppen dag... Utställningsverksamheten fluge därvemot sannolikt bygga upp praktiskt taget från grunden, ehuru mycken god kunskap om denna verksamhetsgren bör kunna stå till förfogande redan vid starten. Även om det är mycket viktigt att utställningarna bär rent dagens frågor, bör en sterbiick på gångna tiders förhållanden och den snabba utvecklingen efter den politiska demokratins genombrott ha en stor uppgift att fylla.

En antydan till en reservation, eller kanske snarare en uppfordran till försiktighet, ligger emellertid i regeringsorganets slutryckande att den föreslagna upplysningsverksamheten inte skall bli byråkratiskt utan i e v a n d e för att kunna "i medborgarfostrens tjänst spreda mera allmänt kunskap om den väldiga nydaning vår egen generation upplever".

Helt annars perspektiv är de väsentliga för Svenska Dagbladet (h):

Socialvården har blivit en ivrigt gångajonsång, där staten måste skaffa de hjälpbehövande en vägvisare i form av ett nytt ämbetsverk med moderna reklammetoder. I vanliga fall brukar ejtest människorna ha en säker instinkt att snubbla ta reda på vilka förmåner de gratis kunna få njuta, och det är en grotesk tanke, att det allmänna skall behöva driva propaganda för sina kostnadskrävande tjänster. A andra sidan är det ett lika välkänt som bekräftat faktum, att vår socialvård är så splittrad och invecklad, att en kommitté sedan många år är sysselsatt att söka bringa reda och ordning i denna härva. I vissa reste man från borgerligt håll framgångsrikt kravet på en sådan reform av de många reformerna. Med hänsyn härtill och då statsmakternas ivran för större sparsamhet ej gärna kan dementeras genom att ännu ett nytt ämbetsverk inrättas för socialpolitisk kundtjänst, kommer detta betänkande säkerligen att läggas till de handlingar som måste ansås.

I ingendera av dessa kommentarer har uppmärksamheten inriktats på det fält där skorna klämmer i vardagsliv, alltså det kommunala.

Samhesskattningsfrågan har kommit i en ny dager genom den kommunalekonomiska småbrukarnas framstöt, det medger också Nya Norrland (s):

Småbrukarefrämsänkelset kan nog ha tog för sina propåer till finansministern, där man menar att även småbrukarnas bord kunna bära sin del av förvärvsarbetande. Sedan är det en annan sak, att gränsen är mycket besvärlig att dra mellan förvärvsarbetande och icke förvärvsarbetande hustru. Den radikalaste lösningen vore kanske, om varje hustru — således även den som uteslutande sköter sitt hem — betraktades som förvärvsarbetande och med mannen fick dela familjeinkomsten lika. Vilket i realiteten är detsamma som att det extra avdraget på 1.000 kr. till gift förvärvsarbetande kvinna skulle komma alla gifta och med sin man sammanhemmde hustrur till godo. Den saken tål emellertid att tänka på.

Det är just en portion radikalt tänkande som problemet kräver. Hittills har man hankat sig fram med lappar på det alltså klädet, precis som i de flesta beskattningsfrågor.

Broderskapsrörelsen, specialsektionen för religiösa socialdemokrater, firar ett jubileum i Jönköping och får Mommor av Småländska Folkbiad (s):

Broderskapsrörelsen skiljer sig inte politiskt-ideologiskt från socialdemokratiska partiet. Men den har utan tvekan verksamt bidragit till att man i det religiösa lägret fått större förståelse för socialdemokratins strävanden, än man tidigare då förbundet bildades. Socialdemokratin gör inte anspråk på att vara ett mera kristligt parti än någonsin förut; demokratisk partibildning. Men den kan på goda grunder hävda till att socialistisk samhällsskådning låter sig mycket väl förenas med kristen livsåskådning. Broderskapsrörelsens utveckling under detta kvartsseckel från en anspråkslös början med 10 grupper till skapandet av Nordens kristna socialdemokraters förbund är kanske det bästa beviset härför.

Enklare uttryckt: rörelsen är en bra tjänarinna åt partiet.

DE PRYDA FRITÄNKARNA

Av INGEMAR HEDENIUS

Debatten kring professor Hedenius' bok "Tro och tanke" avslutas av bokens författare med denna och en följande artikel, som införes om lördag.

DET ÄR EN många gånger gjord erfarenhet att ett visst pryderi kan förtrycka diskussionen om kristendomens trovärdighet. Först och främst är det ganska vanligt att våra teologer bygga för evangelium. Hur ofta vägrar de inte att svara rakt på sak när de tillfrågas om sådant som den direkta böneverkan och den personliga förlsynen, nådavalet, den yttersta domen, helvetet och djävulen! Och det förstår man ju.

Men något liknande förekommer också i det andra lägret, vilket måhända är egendomligare. Personer som i vetenskapen inte tror på evangeliets utfästelser och ännu mindre bryr sig om dess hotelser kan förefalla märkvärdigt lite öppenhjärtiga i fråga om sin otro och sköiden för densamma. Dessa pryda fritänkare går i diskussionen helst förbi frågan om kristendomens sanning, utbredande sig om annat i stället: att det i alla fall existerar religiösa behov som kristendomen tillfredsställer hos många (dvs. andra personer än just författaren), att debatten om tro och vetande nog kommer att hålla på i evighet och därför inte tjänar något till, att man dock får låta var och en bli salig på sin fason, med mera dylikt. Men det egna fritänkeriet skymtar bara mellan raderna eller på sin höjd i någon bisats. Och om dess grunder tiger man som muren.

Sålunda föredrar den pryde fritänkaren att hålla till ovan för debatten, som om det vore en löjlighet att verkligen röra vid vår religions sanningsfrågor. Griper sig dock en broder i otron an med just den frågan, försäkande en rationalistiskt rakt på sak gående framställning av de allra naturligaste skälen för otrons ståndpunkt, då blir man nästan chockerad: fy baj och vad nu då! Lyckligtvis väntade jag med att skriva "Tro och vetande" tills jag hade blivit professor, annars hade jag nog fått veta att mitt beteende var direkt opassande.

Orsakerna till detta fritänkarpryderi är, enligt vad jag tror och hoppas, mer komplicerade än orsakerna till den vanliga teologbilygseln, men de skall inte undersökas här. Jag tänker bara på själva faktum, som måste sägas vara rikligen belagt i den just nu pågående debatten.

Så t. ex. har till och med Kar de Mumma (Sv. D. 9/7) bett om förskoning från denna i hans ögon alldeles meningslösa religionsdiskussion, åtminstone så länge det är sommar, likväl i förhoppning erkännande att han tror ungefär lika mycket som jag. Och Karl Vennberg, som i otro gått så långt att han försökt göra vers av Hägerström, meddelar (AB 8/7) att kristendomens anhängare och kritiker må göra upp saken efter behag ("med argument eller snusdosor"), ty för hans del "är religionskrigens tid förbi". Vi anmäss med den självbiografiska notisen att Vennberg tog sin hand från kristendomen redan som gymnasist, därför att han träffade en teolog vid namn Larsson som behagade att militärera inte sköt flera vid Adalskrvallerna. Numera betraktar Vennberg denhatten om kristendomens sanningsfråga som en meningslös strid om tuppfjädrar, emedan "de hemlösa, de rädvilla, de i radikal mening skogtaska" dock kommer att förbli benägna att tro precis vad som helst, det må vara hur galet som helst. Ovan stridsvimlet förenar sig sålunda 40-talisternas expert på filosofi, den halvkommunistiske kverulanten Vennberg, med lustigkurren i Svenska Dagbladet. Jag tycker att det är absolut meningslöst att bära sig åt på det sättet.

Helt ovan striden befinner sig också Olle Holmbergs inlägg "Om tillstånd att tro" (DN 12/7), i vilket författaren plädcrar för den av alla parter erkända rättighetert att ha en livsåskådning efter eget tycke. Man måste tro likaväl som älska, drömma och hoppas, anser han även. Men hans egen ståndpunkt, i själva verket den mest oklanderliga otro, framträder bara i formen av ett litet ralleri. "Människorna har ett illusionsbehov som de vill ha fyllt. Tror de inte på den Gud som de under århundradenas lopp har målat upp till en ytterst presentabel uppenbarelse, så tror de på Hitler eller Stalin." Om man tänker rätt på saken är det en mycket cynisk uppfatning. Fritänkarna varnas också från att kasta ut barnet med badvattnet (vilket dock är en smula stilvidrigt, eftersom det låter som ett citat från biskop Bollin), och vi förmanas att vara ödmjuka och att ha ett öppet sinne för tillvarons hysterier. För övrigt är ju de intellektuella skälen mot kristendomen mycket gamla, åtminstone 200 år, och som dem erkända, påpekar mycket riktigt professor Holmberg.

John Landquist, ytterligare en fritänkare, har bidragit till diskussionen med artikeln "Gud, filosofen och den absurda" (Svenska Dagbladet 4/7). Han menar att jag borde ha behandlat ett helt annat och enhet hans anser vidre intressantare ämne än kristendomens sanningsfråga, nämligen "de erfarenheter av tillvaron och livet vit fram det kristna känslolivet och därefter den kristna spekulationen som ett försök att ge uttryck åt stället för att kritisera kristendomen borde jag ha beskrivit "det erfarenhetsunderlag som ligger bakom det kristna tänkandet". Och professor Landquist har fått medhåll av den gamle kamraten Per Meurling (AB 27/7). "Hedenius skulle göra oss en ännu större tjänst" med en utförlig och verklighetsbetonad grunden till de religiösa känslorna (eller vad nu den oklare Meurling menar) "än vad han nu gör oss med att dogmatisera sitt krav på motsägelsefritt tänkande."

Redast under en förutsättning kan jag gå med på att det ligger något riktigt i dessa anmärkningar och det är att det verkligen i nuvarande kulturläge vore i och för sig fult att på nytt ta ställning till just kristendomens sanningsfråga. Hur förhåller det sig egentligen med denna religions sanning, sedd ur det sekel Ännu mer konstlat känns länsvisenden. Var går gränsen mellan lärd och lärdhetsmani, mellan Alvsborgs och Skaraborgs? Så mycket märkvärdigare är det egentligen att landskapsmedvetandet är så starkt som det är, ty i motsats till kommunen (socknen), härradet (kontraktet) och länet (stiftet) har ju landskapet inga som helst officiella funktioner; det får umbära stödet av aktade myndigheter och myndighetspersoner, utom i de fall där länen respektive stift sammanfaller med landskapen.

Vari bottnar då landskapspatriotismen? Den stödes av det praktiska behovet att få en rumsindelning i det geografiska folkhemmet, som skulle kännas för otormligt stort annars. Men varför just denna indelning? Vem menar vid närmare eftertanke att den ena provinsen så avgjort skiljer sig från de andra att nationella skäl talar för landskapsgränserna? I själva verket är det inget annat än tusentals hävd från de severina landskapsgränserna? I själva verket är det inget annat än tusentals hävd från de severina landskapsgränserna tid som bestämmer oss då vi ännu i dag så självklart räknar med dessa områden. På ett förnuftigt sätt har den urgamla geografiska partikularismen sedan tagits om hand av geografiundervisningen, och minnen från gråa Sveriges karta och Nils Holgersson samverkar med inflytandet från hembygdsföreningar och gillen och publikationer av olika slag till att hålla landskapskänslan vid liv.

Redan under 1700-talet och början av 1800-talet fick landskapen sina monografier, i vilka ofta ett upplysningsmässigt intresse för ekonomi och topografi samsades med nyväckt gotiskt stolthet över de gamla minnena. Under de senaste årtiondena har sedan en rad provinser fått nya, omfångsrika skildringar, och vid sidan av alla opåkallade samlingsverk har dessa översikter varit välkomna, trots den stereotypa uppställningen och de ofta konstlade gränser som dragits. Nu är det Olands tur, och man kan snarast förvåna sig över att initiativet låtit vänta på sig så länge.

I studentnationerna har alltid hembygdspatriotismen haft ett av sina fästen, och det är sympatiskt att det är ett par drifiga Olandsstudenter i Lund, i Landquists artikel utgörs av det förhållandet att s. k. humanistiska smakar sitt och salt på samma gång. Därav gör Landquist den användningen att om jag skulle ha rätt i att ärkebiskop Eidems antagande av en på samma gång salig och osalig Gud är absurt, så måste också antagandet att hummersåsen smakar som den gör vara absurt. Denna liknelse kan jag inte alls förstå vitsen med. Ty att Gud inte kan vara salig då han är salig, det följer av den kristna dogmatikens förutsättning att Guds salighet är fullkomlig, och Eidem själv är den förste att medge detta, utan att han dock kan förnå sig att överge sin idé att Gud dock måste vara osalig. Detta tänkesätt hos Eidem tycker jag är ologiskt. Men varför måste jag fördenskull anse att hummersåsens smak är absurd eller över huvud taget förneka den logiska möjligheten av sammansatta upplevelser? Att just sådana upplevelser återfinns bakom den kristna läran anser jag vara självklart, och jag har även anmärkt det i min bok.

Utanför ramen av denna lilla betraktelse över pryda fritänkare må det tillfällas mig att till sist svara på en fråga i Ivar Harries artikel "Striden om Hedenius" (Expr. 15/7), ett enligt min mening mycket stimulerande diskussionsinlägg. Visserligen fattar jag inte varför Harrie ger spridning åt den uppgiften att jag skulle ha "häftigt angripit Hans Larsson", ty det har jag aldrig gjort. Däremot är det sant som Harrie säger att jag bl. a. av just Larsson har lärt mig ett sätt att ha glädje av de stora livsåskådningsfilosoferna, t. ex. Platon och Nietzsche; just därför finner jag det obehagligt med den besjälade beskyllningen att jag varit ogentil mot "den blide tänkaren i Lund", alldeles oriktvis som jag tyckter att den är. Till Larssons idéer hörde bl. a. att man inte bör fästa sig så mycket vid dessa livsåskådningsfilosofers dogmatiska spekulationer, utan i stället stanna inför själva känsan i deras sya, det som är levnadsstämning, eller vad man nu vill kalla det. Jag har samma åsikt, bara med den skillnaden att jag finner det nödvändigt att sopa bort mycket mer av den kvasiteoretiska bråten hos dem än vad Larsson ville. Och Harrie frågar mig nu: Varför kan vi inte göra detsamma med kristendomen? Eller som han uttrycker det: Varför ställa evangeliernа i stryklklass?

Jag medger att här är det något som saknas i min bok och som jag gärna skulle vilja tapp i framtiden, om tillfälle erbjuder sig. Det har inte alls varit min mening att ställa evangeliernа i någon stryklklass. Av intellektuella skäl anser jag själva kristendomen vara orimlig och kan därför inte vara troende, men att Nya testamentet hör till den stora och alljämt levande litteraturen är dock uppenbart även för mig. En förutsättning för en så beskaffad uppskattning av Nya testamentet är emellertid just att man har lagt bort själva tron, ty annars blir denna bok antlig stimulans var de kristna urkunderna utan att dock bli vare sig en troende eller en skämtare.

(Föregående inlägg i debatten: professor Tingsten 21 maj, biskop Bohlin 15, professor Hedenius 29 juni, biskop Aulén 3, redaktör Axel B. Svensson 10, professor Ole Hallenberg 17, kyrkoherde Svartsjögren 29 juli.)

ETT LANDSKAP

Trädstudie, Böda. Oljemålning av Torsten Palm.

FINNS DET egentligen några regioner av begrepp som staden som är riktigt levande och gripbara för oss numera? Eller är de krafter som befrämrar en enhetlig nationell standard utan provinsiella gränser verkat länge nog: den statliga förvaltningen, folkskolan, riksdistriktsgarna, radion, kommunikationerna, folkflyttningen osv.? De små enheterna som efter all rimlighet varit de mest betydelsefulla har ju undan för undan utrotats. Gårdens autonomi upphörde samtidigt med naturahushållningen, byn sprängdes av skifteverket, och just under det den lilla kommunen som offras. Åtminstone för den besuttne bonden har socknen i många täder varit en självklar intressefär, och om den nya kommunindelningen skapat större effektivitet på olika områden, så försvagar den i motsvarande grad den känsla av rotfäste som den gamla historiska ordningen gav.

I "Vägen till Klockrike" gör Harry Martinson stort nummer av länsrådet, men hans luftare är bestämt ensamma om att vid vardags räkna med denna enhet. Även den svenska företagsledande anor och trots skrivare, hövdingar och luffare har härrådsindelningen sällsynt ringa betydelse för deras verksamhet. Ännu mer konstlat känns länsvisenden. Var går gränsen mellan lärd och lärdhetsmani, mellan Alvsborgs och Skaraborgs? Så mycket märkvärdigare är det egentligen att landskapsmedvetandet är så starkt som det är, ty i motsats till kommunen (socknen), härradet (kontraktet) och länet (stiftet) har ju landskapet inga som helst officiella funktioner; det får umbära stödet av aktade myndigheter och myndighetspersoner, utom i de fall där

Årets största succé
Sven Lidman
RESAN TILL DOMEN
"Boken är ett historiskt, personligt, religiöst och litterärt dokument av intresse. — En ytterst spännande läsning. — Mördande sarnningsenlig."
Erik Hj. Linder i St.-T.
5:e tusendet *14 maj*
10:e tusendet *30 maj*
15:e tusendet *16 juni*
20:e tusendet *i press*
6:50
En bok från NATUR och KULTUR *är en god bok.*

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.